

Sygn. akt II Ca 892/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 listopada 2015r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu II Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie następującym:

Przewodniczący- Sędzia SO Urszula Kubowska-Pieniążek

Sędziowie: Sędzia SO Elżbieta Sobolewska-Hajbert (spr.)

Sędzia SO Patrycja Gruszczyńska-Michurska

Protokolant: Elżbieta Biała

po rozpoznaniu w dniu 26 listopada 2015r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z powództwa K. K. (1), K. S. i O. S.

przeciwko J. P.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Fabrycznej we Wrocławiu

z dnia 27 października 2014r.

sygn. akt XIV C 1757/12

I. oddala apelację i zażalenie;

II. nie obciąża powodów kosztami postępowania apelacyjnego na rzecz pozwanej.

SSO Elżbieta Sobolewska-Hajbert SSO Urszula Kubowska-Pieniążek SSO Patrycja Gruszczyńska-Michurska

Sygn. akt II Ca 892/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 października 2014 r. Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu w punkcie I oddalił powództwo K. S., O. S. i K. K. (1) o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w postaci wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Fabrycznej z dnia 26 stycznia 2011 r. Nadto, w punkcie II Sąd Rejonowy nie obciążył powodów kosztami procesu.

Rozstrzygnięcie swoje Sąd Rejonowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

Powodowie pozwem z dnia 30 października 2012 r. wnieśli o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Fabrycznej z dnia 26 stycznia 2011 r. Uzasadniając żądanie pozwu, powodowie podnieśli, że po wydaniu tytułu wykonawczego zaistniały okoliczności na podstawie, których zobowiązanie

nie może być egzekwowane. Powodowie podali, że zdrowie małoletnich pozwanych K. i O. S. uległo pogorszeniu, wymagają oni dodatkowej opieki medycznej, a możliwość przymusowego egzekwowania tytułu wykonawczego spowoduje negatywne następstwa w zakresie ich rozwoju emocjonalnego. Sąd Rejonowy ustalił również, że w dniu 26 stycznia 2011 r. Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu zasądził od powodów solidarnie na rzecz pozwanej tytułem zachowku kwotę 52.209,36 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 26 stycznia 2011 r. do dnia zapłaty. Wyrokiem z dnia 10 sierpnia 2011 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu oddalił apelację pozwanych od wyroku Sądu I instancji (sygn. akt II Ca 730/11).

Przy tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Rejonowy oddalił powództwo powodów w całości jako bezzasadne, Uzasadniając, Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z regulacją art. 840 §1 pkt 2 k.p.c. dłużnik po powstaniu tytułu egzekucyjnego może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub w części, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie skutkiem, którego zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane. W ocenie Sądu Rejonowego za taką okoliczność – w myśl regulacji art. 840 §1 pkt 2 k.p.c. - nie sposób uznać ciężkiej sytuacji powodów. Jednocześnie, Sąd Rejonowy zwrócił uwagę, że w ramach postępowania egzekucyjnego powodowie mogą korzystać z ochrony przysługującej im na podstawie przepisów ustawy dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego w związku z przepisami art. 791 §2 k.p.c. i art. 999 §1 k.p.c. W ramach bowiem postępowania przysądzonej własności, Sąd winien rozważyć, czy powodom przysługuje uprawnienie do lokalu socjalnego i ewentualnie wstrzymać wykonanie postanowienia o przysądzeniu własności lokalu mieszkalnego nabywcy do czasu złożenia przez gminę oferty zawarcia z powodami umowy lokalu socjalnego.

Apelację od powyższego wyroku w całości wywiedli powodowie, wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie powództwa w całości i w konsekwencji pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu z dnia 26 stycznia 2011 r. oraz wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 10 sierpnia 2011 r. zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 18 sierpnia 2011 r. Nadto, powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanej na ich rzecz kosztów postępowania za I i II instancję, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych. Ewentualnie, apelujący wnieśli o uchylenie skarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji celem ponownego rozpoznania. W apelacji powodowie zarzucili nierozpoznanie istoty sprawy poprzez brak rozważenia przez Sąd Rejonowy, czy konkretna, określona sytuacja powodów na płaszczyznach zdrowotnej, materialnej i rodzinnej umożliwia przyjęcie, że w sprawie wystąpił tzn. „wyjątkowy wypadek” rozumiany jako zdarzenie wyjątkowe, które sprawiałoby, że wykonanie wyroków (wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu z dnia 26 stycznia 2011 r. (XIV C 504/09) oraz wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 10 sierpnia 2011 r., zaopatrzonych w klauzule wykonalności z dnia 18 sierpnia 2011 r. byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. W konsekwencji apelujący zarzucił naruszenie art. 328 §1 k.p.c. poprzez brak wskazania i wyjaśnienia w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, jakie były przyczyny i motywy podjęcia przez Sąd I instancji rozstrzygnięcia oddalającego powództwo, wskazania powodów uznania twierdzeń i zarzutów za trafne lub bezzasadne, argumentów świadczących o słuszności zastosowanego przez Sąd Rejonowy podejścia. Powodowie zarzucili naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie przez Sąd I instancji granic swobodnej oceny dowodów, polegające na zaniechaniu wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego, skutkującym brakiem analizy kwestii o kluczowym znaczeniu dla sprawy tj. czy wystąpiła w niej wyjątkowa, nadzwyczajna sytuacja, uzasadniająca pozbawienie wykonalności tytułów wykonawczych w postaci wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu z dnia 26 stycznia 2011 r. (sygn. akt XIV 504/09) oraz wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 10 sierpnia 2011 r. (sygn. akt II Ca 730/11) zaopatrzonych w klauzulę wykonalności z dnia 18 sierpnia 2011r. , w sytuacji, gdy K. K. (1) oraz jej małoletni synowie opuszczeni zostali przez konkubenta powódki (dłużnika alimentacyjnego) I. S., co jak domniemywa strona powodowa miało bezpośredni związek ze wszczęciem egzekucji z zajmowanej przez nich nieruchomości lokalowej położonej przy ul. (...) we W., a zdarzenie to pogłębiło znacznie, skrajnie trudną sytuację materialną powódki i jej dzieci, czego efektem jest nie tylko brak możliwości zapłaty 52.209,36 zł tytułem zachowku oraz związanych z tym kosztów prowadzonych postępowań, ale również poważne problemy z finansowaniem podstawowych potrzeb związanych z ich codzienną egzystencją. Uzasadniając powyższy zarzut, apelujący podnieśli również, że sytuacja zdrowotna powodów uległa drastycznemu pogorszeniu.

U małoletniego O. S. zdiagnozowano nadciśnienie tętnicze, ma on również problemy z gruczołem tarczycy. Zachodzi przy tym podejrzenie, że powód może mieć także cukrzycę, stwierdzenie bądź wykluczenie czego, jest przedmiotem prowadzonych konsultacji lekarskich, a jego stan zdrowia powoduje konieczność przyjmowania odpowiednich leków, częstych wizyt u specjalistów np. endokrynologa, wykonywania cyklicznych badań. Nadto, stwierdzono u niego hipoglikemię i musi on pozostawać na odpowiedniej diecie. Nadto, apelujący podnieśli, że małoletni K. S. potrzebuje kosztownych badań kardiologicznych, u K. K. (1) stwierdzono przepuklinę żołądka oraz zdiagnozowano wstępnie chorobę H.. Dodatkowo sytuacja związana z opuszczeniem rodziny przez I. S. oraz prowadzonymi w sprawie postępowaniami (sądowymi i komorniczymi) doprowadziła do krańcowego pogorszenia się kondycji psychicznej powódki oraz małoletnich O. i K. S.. Jednocześnie, apelujący wnieśli o dopuszczenie i przeprowadzenie w postępowaniu apelacyjnym dowodu z pisma Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi Widzewa – Piotra Pietrasika z dnia 27 listopada 2014 r. dotyczące I. S. na okoliczność jego treści, w szczególności wskazania możliwości przymusowego otwarcia lokalu zajmowanego obecnie przez powodów przez komornika celem przeszukania rzeczy, mieszkania i schowków dłużnika oraz zajęcia ruchomości i wyznaczenia licytacji. W ocenie apelujących potrzeba powołania dowodu z powyższego dokumentu wynikła na etapie postępowania odwoławczego, a jego wcześniejsze zgłoszenie nie było możliwe ze względu na datę jego wydania tj. 27 listopada 2014 r.

W odpowiedzi na apelację, pozwana wniosła jej oddalenie oraz zasądzenie od powodów na jej rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego. Nadto, pozwana wniosła o oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z pisma Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi – Widzewa Piotra Pietrasika z dnia 27 listopada 2014 r., z uwagi na fakt, że nie ma ono znaczenia dla merytorycznego rozpoznania sprawy.

Zażalenie na postanowienie w punkcie II wyroku wywiódła pozwana, wnosząc o jego zmianę poprzez zasądzenie solidarnie od powodów na jej rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych. Nadto, pozwana wniosła o zasądzenie od pozwanych solidarnie na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych. W zażaleniu pozwana zarzuciła naruszenie art. 98 §1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. oraz §12.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu poprzez ich niezastosowanie. Żaląca zarzuciła również naruszenie art. 102 k.p.c. poprzez jego nieuzasadnione zastosowanie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powodów i zażalenie pozwanej nie zasługują na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych. Ustalenia te Sąd Okręgowy przyjmuje za własne. W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd I instancji dokonał prawidłowej oceny materiału dowodowego, a wyciągnięte wnioski mieszczą się w granicach zastrzeżonych przez art. 233 §1 k.p.c.

Żądanie powodów pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego - w postaci wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu z dnia 26 stycznia 2011 r. należało uznać za bezpodstawne. Co się tyczy apelacji jej zasadniczym zarzutem jest błędna ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Sąd II instancji podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, iż w niniejszej sprawie nie zaszły przesłanki wymienione w art. 840 §1 pkt 2 k.p.c. Ustosunkowując się do argumentów apelacji, Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności wskazuje, że zasadność powództwa z art. 840 § 1 pkt. 2 k.p.c. o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w całości ocenia się według stanu rzeczy z chwili orzekania (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 1976 r. sygn. akt III CZP 18/76 OSNC 1976/9/195), a tytuły wykonawcze w postaci prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Fabrycznej z dnia 26 stycznia 2011 r. wydanego w sprawie o sygn. XIV 504/09 oraz wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 10 sierpnia 2011 r. wydanego w sprawie sygn. akt II Ca 730/11 korzystają z powagi rzeczy osądzonej. Wymierzone przeciwko takim tytułom powództwo opozycyjne z art. 840 k.p.c., oparte na podstawie określonej w § 1 pkt 2 tego przepisu, może w praktyce obejmować liczne zarzuty. Należą do nich zdarzenia, z którymi przepisy prawa materialnego łączą wygaśnięcie zobowiązania albo powodują niemożność egzekwowania świadczenia wynikającego z

tytułu egzekucyjnego. Zasadność roszczenia stwierdzonego orzeczeniem sądowym będącym tytułem wykonawczym, może być rozpatrywana tylko na podstawie zdarzeń, które nastąpiły po wydaniu orzeczenia sądowego. Do zdarzeń w rozumieniu art. 840 §1 pkt 2 k.p.c. zalicza się zjawiska i stany świata zewnętrznego oraz objawy wewnętrznego życia stron, z którymi przepisy prawa materialnego łączą wygaśnięcie zobowiązań albo które powodują obiektywną niemożność egzekwowania świadczeń wynikających z tytułu egzekucyjnego. Do zdarzeń takich zalicza się między innymi wykonanie zobowiązania, odnowienie zobowiązania, niemożliwość świadczenia, a także przedawnienie (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 14 lipca 2014 r. sygn. akt I ACa 163/14). W niniejszej sprawie powodowie wnosząc o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności powoływali się na swoją trudną sytuację materialną i osobistą, ujawnioną dopiero po uprawomocnieniu się wyroku.

W ocenie Sądu II instancji powyższego argumentu nie sposób uwzględnić, chociażby z tego względu, że do wszczęcia postępowania egzekucyjnego dochodzi właśnie w takich sytuacjach, gdy sytuacja majątkowa dłużników jest na tyle trudna i skomplikowana, że nie są w stanie dobrowolnie wykonać orzeczenia sądu. Często wiąże się to z sytuacją osobistą. Zatem, uwzględnienie tak sformułowanego zarzutu, zdaniem Sądu Okręgowego prowadziłoby do niebezpiecznego precedensu, w którym z uwagi na trudną sytuację dłużników prawomocne wyroki byłyby trwale pozbawiane wykonalności, co należy uznać za niedopuszczalne albowiem prowadziłoby to do relatywności orzeczeń sądów, a tym samym zachwiania obowiązującego systemu prawnego. Podobnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 30 stycznia 1986 r., III CZP 77/85 stwierdzając w tezie uchwały, że niekorzystna zmiana sytuacji materialnej dłużnika, jaka nastąpiła po powstaniu tytułu egzekucyjnego nie stanowi zdarzenia, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być wyegzekwowane (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.)

Podobnie oceniono oparcie powództwa przeciwegzekucyjnego na art. 5 k.c. Sąd II instancji wskazuje, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury za niedopuszczalne należy uznać oparcie powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności wyłącznie na art. 5 k.c., który swoją dyspozycją obejmuje nadużycie prawa, bowiem przepis ten ustanawia zakaz korzystania w określonych granicach z praw podmiotowych, nie jest natomiast źródłem powstania takich praw. W konsekwencji nie może on stanowić samodzielnej podstawy powództwa, lecz przesłankę obrony pozwanego przed skierowanym do niego roszczeniem. W przypadku powództwa opozycyjnego podstawą tą jest tylko art. 840 §1 pkt 2 k.p.c. Musiałaby zatem zachodzić sytuacja, w której po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie wskutek którego zobowiązanie nie może być trwale egzekwowane (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1986 r. sygn. akt III CZP 77/85, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2002 r. sygn. akt II CKN 943/00; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 1999 r. sygn. akt II CKN 151/98, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 28 marca 2013 r. sygn. akt I ACa 47/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 10 czerwca 2014 r. sygn. akt ACa 150/14).

W tym miejscu należało odnieść się również do orzeczeń, na które w apelacji powołali się powodowie. W ocenie Sądu Okręgowego z uwagi na odmienną podstawę faktyczną powództwa z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w obu powoływanych przez apelujących orzeczeniach Sądu Najwyższego – w żaden sposób nie można powyższych wyroków Sądu Najwyższego odnieść do niniejszej sprawy.

Natomiast Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 27 stycznia 1999 r. II CKN 151/98 oraz z 5 czerwca 2002 r. II CKN 943/00 wprost stwierdza, że artykuł 5 kodeksu cywilnego nie może stanowić samodzielnej i skutecznej podstawy trwałego pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności.

Jednocześnie, Sąd II instancji wskazuje, że argumenty podnoszone w niniejszej sprawie jak trudna sytuacja finansowa powodów, w tym problemy zdrowotne winny być – jako wynikające z art. 5 k.c. – podnoszone w sprawie o zachówek. Na obecnym etapie postępowania, - wbrew twierdzeniom powodów – nie mogą stanowić skutecznej podstawy trwałego pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności.

Słusznie natomiast wskazał Sąd Rejonowy, że małoletnim powodom przysługuje ochrona prawna w razie licytacji lokalu, w którym mieszkają - na podstawie ustawy o ochronie praw lokatorów. Mają oni także środki prawne do wstrzymania wykonania eksmisji, gdyby do niej doszło.

Reasumując, Sąd Okręgowy zgadzając się z dokonaną przez Sąd I Instancji oceną prawną stanu faktycznego stwierdził brak przesłanek do uwzględnienia zarzutów apelacji, która na podstawie art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.

Oddalając zażalenie pozwanej jako bezzasadne, Sąd Okręgowy wskazuje, że zgodnie z art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten realizuje zasadę słuszności i stanowi wyjątek od ogólnej reguły obciążania stron kosztami procesu, zgodnie z którą strona przegrywająca sprawę jest zobowiązana zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie wszystkie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.) - tzw. zasada odpowiedzialności za wynik procesu. Hipoteza przepisu art. 102 k.p.c., odwołująca się do występowania "przypadków szczególnie uzasadnionych" pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony stanowią podstawę do nie obciążania jej kosztami procesu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., sygn. akt I Cz 110/07, niepubl.). Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń. Drugie natomiast wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację majątkową. Całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego przepisu powinny być ocenione z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2013 r., sygn. akt V Cz 107/12, LEX nr 1341715; z dnia 24 października 2012 r., sygn. akt IV Cz 61/13 LEX nr 1389013). Ocena sądu, czy zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, o którym mowa w art. 102 k.p.c., ma charakter dyskrejonalny, oparty na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem sądu oraz oceną okoliczności rozpoznawanej sprawy.

W niniejszej sprawie, Sąd Rejonowy nie obciążył powodów kosztami procesu, zatem podstawą rozstrzygnięcia była zasada wynikająca z regulacji art. 102 k.p.c. W ocenie Sądu II instancji nie można przyjąć, że orzeczenie Sądu Rejonowego naruszyło przepis art. 102 k.p.c. Tak dokonanej ocenie, - wbrew stanowisku żalającej -nie można przypisać cech dowolności ani tym bardziej uznać jej za rażąco niesprawiedliwą, jeśli się zważy na całokształt okoliczności niniejszej sprawy z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego. W ocenie Sądu Okręgowego Sąd orzekający o kosztach procesu słusznie uwzględnił trudną sytuację ekonomiczną jak i osobistą powodów. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wyraźnie wynika, że powódka K. K. (1) sama wychowuje małoletnich powodów. Wszyscy powodowie borykają się z problemami zdrowotnymi, które generują znaczne koszty diagnostyki oraz dalszego leczenia.

Trudna sytuacja życiowa powodów nie mogła być merytoryczną podstawą uwzględnienia powództwa, ale powinna być brana pod uwagę przy orzekaniu o kosztach procesu.

Konsekwentnie do powyższych rozważań - o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd II instancji orzekł także w oparciu o regulację art. 102 k.p.c., mając na uwadze trudną sytuację majątkową powodów.

SSO Elżbieta Sobolewska-Hajbert SSO Urszula Kubowska – Pieniążek SSO Partycja Gruszczyńska-Michurska